

KRZYSZTOF ROSTAŃSKI

Interesujące gatunki synantropijne z terenu miasta Wrocławia —Some interesting synanthropic plants in Wrocław

Wpłynęło 14. XI. 1959

Prowadząc od szeregu lat badania flory synantropijnej miasta Wrocławia natknąłem się na szereg gatunków roślin naczyniowych, które bądź to ze względu na swą rzadkość, bądź też ze względu na stosunkowo niedawne pojawienie się i zadomowienie we Wrocławiu zasługują na specjalną uwagę. Ponieważ dokonanie syntezy zarówno dawnych, jak i własnych materiałów nieprędko jeszcze nastąpi, przedstawiam na razie wstępną listę najciekawszych gatunków.

Spomiędzy 55 wymienionych niżej gatunków 4 są nowymi dla Polski, 4 — dla Śląska, 12 — dla Wrocławia, resztę natomiast stanowią rzadkie gatunki, znalezione na nowych miejscach, bądź też odnalezione na dawnych stanowiskach. Większość — to rośliny synantropijne, zawleczone na teren miasta z transportami kolejowymi czy wodnymi w czasie ostatnich około 30 lat.

Badania K. Meyera prowadzone w latach 1930—1934 na terenach wrocławskich dworców towarowych i portów rzecznych wykazały, iż znaczna liczba nowych gatunków zawlekana jest z sianem, opakowaniami owoców, ze zbożem itp. Jedynie część z tych obcych naszej florie roślin zadomawia się i opanowuje nowe siedliska, pozostała większość ginie lub odnawiana bywa przez zawleczenie coraz to nowych nasion. I tak np. z bogatej listy kilkuset gatunków, znalezionych uprzednio przez Meyera na terenach wrocławskich dworców, nieliczne tylko udało mi się obecnie odnaleźć. Do najciekawszych znalezisk należy utrzymujące się na tym samym miejscu od około 30 lat stanowisko nowego wówczas dla Europy przybysza z Ameryki Północnej — *Cyperus Houghtonii* Torrey, rosnącego nadal na terenach kolejowych Portu Miejskiego.

Drogą komunikacji rzecznej przedostał się na teren Wrocławia z północy naszego kraju arcydzięgiel brzegowy (*Archangelica litoralis* Fr.), który obecnie jest trwałym składnikiem flory kanałów żeglugowych Odry.

Z dawniej zawleczonych gatunków trwałymi składnikami flory miasta okazały się rosnące obecnie pospolicie *Amaranthus albus* i *A. hybridus*, *Bunias orientalis*, *Lepidium densiflorum*, *Oenothera rubricaulis*, *Salsola ruthenica*, oraz rzadziej spotykane *Amaranthus blitoides*, *Artemisia dracunculus*, *Atriplex tataricum*, *Chenopodium botrys*, *Diplotaxis tenuifolia*, *Galeopsis angustifolia*, *Iva xanthiifolia*, *Lepidium latifolium*, *Oenothera hungarica* i *Oe. silesiaca*, a z nowo przybyłych na stałe zadomowionymi wydają się: *Artemisia austriaca* i *A. Sieversiana*, *Centaurea diffusa*, *Erigeron ramosus* i *Rumex confertus*.

Gatunki nowe dla Polski — *Rumex odontocarpus*, *Salsola collina*, *Verbascum orientale* i *Artemisia Sieversiana* mają wspólny, orientalny charakter, przypuścić zatem można, iż zawlezione zostały w latach powojennych z transportami kolejowymi ze Związku Radzieckiego, tym bardziej, iż znalezione zostały na terenach kolejowych, bądź w bezpośrednim ich sąsiedztwie.

Większość pozostałych gatunków stanowią nieliczne lub pojedyncze nawet okazy, znalezione przy torach kolejowych czy na gruzach. W ostatnim przypadku likwidacja gruzów spowodowała równocześnie zniszczenie stanowisk tych roślin, prawdopodobnie jednak przynajmniej niektóre z nich zadomowią się na rozległych wysypiskach podmiejskich, śmietniskach czy przydrożach.

Za cenne uwagi, z jakich korzystałem w czasie przygotowywania niniejszej pracy, składam serdeczne podziękowanie Kierownikowi Zakładu Morfologii i Systematyki Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego, Pani Doc. dr Anieli Krawiecowej.

I. GATUNKI NOWE DLA POLSKI

Rumex odontocarpus Sandor (*R. stenophyllus* Ledeb.)

Występowanie w Europie: Dolna Austria, Węgry, Rumunia, Rosja. We Wrocławiu: na gruzach przy ul. Podwałe (obok Poczty Głównej) — jeden okaz (1955), na gruzach u wylotu ul. Słodowej — ok. 30-tu okazów (1956—57), po wywiezieniu gruzów zachowało się kilka okazów (1959), na śmietniku przy ul. Bolesława Krzywoustego — jeden okaz (1959).

Salsola collina Pall.

Występuje na terenie Związku Radzieckiego od wschodniej granicy Ukrainy po Syberię. Po ostatniej wojnie zawleczona do Niemiec, występowała licznie na gruzach w Berlinie (Scholz 1957). We Wrocławiu znalazłem jeden owocujący okaz na torze kolejowym na Krzykach (1958).

Verbascum orientale M. B.

Występowanie: Bułgaria, Rumunia, europejska i środkowoazjatycka część ZSRR. Ponadto zawleczona do kilku miast Niemiec (Hegi). Wrocław-

Nadodrże: jedyny okaz znalazłem na terenach kolejowych Portu Miejskiego (1958).

Artemisia Sieversiana Willd.

Występowania: Rosja wschodnia i południowa (najdalej na zachód po Woroneż), Syberia, Himalaje. Zawleczona w roku 1905 w okolicy Królewca (Hegi).

Wrocław: Obfite stanowisko, liczące ponad 100 okazów, na wysypisku gruzów przy ul. Olsztyńskiej (1958), kilka okazów pomiędzy torami na terenie Dworca Nadodrże (1958), liczne okazy na wysypisku śmieci przy ul. Bolesława Krzywoustego (1958, 1959), pojedynczo w Brochowie i w Porcie Popowice (1959). Ponadto na stanowisku przy ul. Olsztyńskiej znalazłem okaz mieszańca *A. Sieversiana* Willd. $\times$ *A. absinthium* L.

II. GATUNKI NOWE DLA ŚLĄSKA

Rumex confertus Willd.

Kilka okazów znalazłem na terenie dworca towarowego w Brochowie; jeden okaz nieopodal stacji kolejowej Wrocław-Psie Pole (1959). Jest to najdalej na zachód wysunięte stanowisko tego gatunku, będące obecnie w stadium ekspansji ze wschodu.

Polycnemum majus A. Br.

W Polsce podawany przed wojną z Puszczy Białowieskiej, po wojnie obserwowany w Krakowie (Kornaś 1954) i na terenie województwa łódzkiego (Fagasiewicz 1956).

We Wrocławiu znalazłem stanowisko, liczące kilkanaście okazów, na gruzach przy ul. Kościuszki (1955, obecnie zniszczone).

Erysimum durum Presl.

Przed wojną podawany z okolic Lwowa i z Podola, w obecnych granicach Polski nie odnaleziony.

Kilkanaście okazów znalazłem we Wrocławiu, na terenie Portu Popowice, koło zniszczonego magazynu (1959).

Archangelica litoralis Fr.

Występuje obficie nad brzegami kanałów żeglugowych Odry, od służby Bartoszewice po Osobowice. Poza Wrocławiem rośnie masowo na brzegach basenu portowego w Gliwicach (1959).

Dane E. Schalowa z roku 1935 co do występowania *A. officinalis* w Osobowicach (Schalow 1936) dotyczą prawdopodobnie tego gatunku.

III. GATUNKI NOWE DLA WROCŁAWIA

Polygonum sachalinense Schm.

Dotychczasowe stanowiska śląskie: Szklarska Poręba (Schube 1903, Schalow 1933), Luboszków pow. Żagań (Schube 1912), Nysa (Schube 1916), Karpacz — nad rzeką Łomnicą (1947, 1955), obfite stanowisko, według ustnej informacji doc. dr A. Krawiecowej. We Wrocławiu znalazłem jeden okaz na gruzach, przy ul. Bossak-Haukego (1956).

Chelidonium majus L. var. *laciniatum* Koch

Ze Śląska podano dotąd 2 stanowiska: Niemodlin (Fiek 1881), Prószków pow. Opole (Schube 1903). Jeden tylko okaz tej odmiany znalazłem w obrębie kompleksu gruzów przy ul. Młodych Techników (1955). Mimo poszukiwań w latach następnych innych okazów nie udało mi się znaleźć.

Chamaenerion palustre Scop.

Najbliższe Wrocławia stanowiska znajdują się w rejonie Świdnicy i Strzegomia (Schube 1903) oraz Strzelina (Schalow 1933). We Wrocławiu znalazłem dotąd dwa kwitnące okazy: na gruzach przy ul. Szczęśliwej (1955) i ul. Grabiszyńskiej, w pobliżu toru kolejowego (1957). Jest to najdalej na północ wysunięte stanowisko tego podgórskiego gatunku.

Oenothera parviflora L.

Na Śląsku występuje licznie na terenie Wałbrzycha (Renner 1938), np. na hałdzie kopalni „Thorez” (1959). We Wrocławiu znalazłem kilka okazów na terenach dworca towarowego w Brochowie (1959).

Linaria repens Mill. (*L. striata* Lam. et DC.)

Na Śląsku obserwowana w rejonie Legnicy i Wałbrzycha (Fiek 1881). Obfite stanowisko tego gatunku znalazłem na terenie Świebodzkiego Dworca Towarowego (1958).

Solanum rostratum Dunal

Ta żółto kwitnąca, kolczasta psianka północnoamerykańska obserwowana była na Śląsku w Głogowie i Pietrzykowicach koło Wrocławia (Schube 1903), a ponadto w porcie rzeczonym w Koźlu (Schube 1927) oraz w Świebodzicach (Schalow 1936). Kwitnący, obficie rozgałęziony okaz znalazłem we Wrocławiu na zniwelowanych gruzach, zarośniętych głównie przez *Artemisia vulgaris*, przy ul. Grabiszyńskiej, róg ul. Prostej (1957).

Telekia speciosa (Schreb.) Baumg.

Na Śląsku zadomowiona w wielu miejscowościach, zarówno na niżu, jak i na pogórzu, przy czym najbliższe Wrocławia stanowiska podawano z rejonu Świdnicy (Schube 1907), Oławy (Schube 1928), Milicza (Schube 1929) i Jawora (Schalow 1935). We Wrocławiu znalazłem jeden okaz na gruzach przy ul. Niklowej (1957); prawdopodobnie jest to uciekinier z pobliskich ogródków działkowych.

Centaurea diffusa Lam.

Gatunek stwierdzony po raz pierwszy na Śląsku w Gliwicach (Schube 1905), a następnie w Opolu (Schube 1928), Prudniku (Schube 1930), Nysie (Schalow 1931), a z innych miast Polski — w Poznaniu (Krawiecowa 1951, Urbański 1958) i w Łodzi (Fagasiewicz 1956) — wszędzie na terenach kolejowych. Występuje we Wrocławiu dość licznie na Głównym Dworcu Towarowym (1958—59) oraz na terenach dworców towarowych: Nadodrza, Świebodzkiego i w Brochowie.

Często krzyżuje się z *Centaurea rhenana* Bor., tworząc szereg form przejściowych, wykazujących stopniowe różnice w kształcie liści, sposobie rozgałęzienia łodygi, barwie kwiatów i kolczastości listków okrywy koszyczka.

Erigeron ramosus (Walt.) B. S. P.

Przybysz z Północnej Ameryki, do lat 30-tych łączony z pokrewnym gatunkiem *E. annuus* (L.) Pers. Na Śląsku stwierdzony po raz pierwszy w okolicy Lubomierza (Schalow 1931, Meyer 1932), w Gryfowie Śl., Gliwicach, Środzie Śl. (Meyer 1932) i innych miejscowościach, a najbliżej Wrocławia — w Kątach Wrocławskich (Schalow 1933). Obecnie oba gatunki występują we Wrocławiu równie często na gruzach, terenach kolejowych i innych miejscach ruderalnych.

Artemisia austriaca Jacq.

Niedawny przybysz z południowo-wschodniej Europy. W Polsce notowany był w okolicach Krakowa (Kornaś 1949) i w Poznaniu (Urbański 1958). Według Urbańskiego występuje obficie wzdłuż torów kolejowych na trasie Warszawa-Lublin. Na Śląsku znaleziony został na Dworcu Wschodnim w Opolu (Schalow 1931). We Wrocławiu: nieużytki przy ul. Browarnej i Oporowskiej (1957), Główny Dworzec Towarowy, tereny kolejowe Portu Miejskiego (1958—1959), za stacją kolejową Wrocław—Klecina (1959).

Poa bulbosa L. f. *vivipara* Koeler

Gatunek macierzysty występuje w zachodniej części Niżu Śląskiego, przy czym jego najbliższe Wrocławia stanowisko podano ze Świniar pow.

Wrocław (Schube 1903). Formy żyworodnej na Śląsku nie wymieniano. We Wrocławiu znalazłem kilka okazów tej formy w zdziczałym ogrodzie, w obrębie kompleksu gruzów przy ul. Legnickiej, róg ul. Niedźwiedziej (1954) oraz obok torów kolejowych, na południowo-zachodnim cyplu basenu portowego Portu Miejskiego — szereg okazów żyworodnych obok formy macierzystej (1959).

IV. GATUNKI RZADKIE, UTRZYMUJĄCE SIĘ NADAL NA PODANYCH DAWNIEJ STANOWISKACH

Phegopteris Robertiana (Hoffm.) A. Br.

Na Śląsku notowana w wielu miejscowościach, w okolicy Wrocławia znaleziona została w Ślęzy, pow. Wrocław (Schube 1910). We Wrocławiu stwierdzona na terenie Świebodzkiego Dworca Towarowego w roku 1930 (Schalow 1931) — utrzymuje się nadal; kilka okazów znalazłem na gruzach, wewnątrz zniszczonej hali (1958).

Atriplex tataricum L.

Z terenów Polski podana po wojnie z Krakowa (Kornaś 1949) i Poznania (Urbański 1958). We Wrocławiu spotykana od 1882 roku w Wojszycach (Schube 1903, Schalow 1932), a następnie na Świebodzkim Dworcu Towarowym (Meyer 1931, znikła 2 lata później), za Różanką (Schalow 1932) i na terenie dworca towarowego w Brochowie (Meyer 1932). Na tym ostatnim stanowisku występuje dość licznie obecnie (1959). Ponadto jeden okaz znalazłem na zniwelowanych gruzach przy ul. Kilińskiego, róg ul. Na Szańcach (1958).

Isatis tinctoria L.

Zawleczony na teren Śląska w okolice Oławy i Strzegomia (Fiek 1881) oraz Jedliny Zdroju (Schube 1925), we Wrocławiu obserwowany był nad Starą Odrą (Fiek 1881) i na terenach Dworca Nadodrze (Schalow 1932). Tutaj utrzymuje się nadal w niewielkiej ilości okazów, przy płocie, oddzielającym wagonownię od terenów kolejowych Portu Miejskiego (1958—59).

Scrophularia vernalis L.

Na Dolnym Śląsku notowana zaledwie w kilku miejscowościach, a mianowicie koło Dzierżoniowa (Fiek 1881), Bolesławca, Głubczyc (Schube 1907) i Kamiennej Góry (Schube 1927). We Wrocławiu występowała w pobliżu kościoła Św. Krzyża i Ogrodu Botanicznego (Fiek 1881). Na tym stanowisku została odnaleziona przez p. Jadwigę Giedroję, w roku 1958. Stanowisko, liczące kilkanaście okazów, rosnących przy płocie ogrodu między ulicą Św. Idziego a Kanonią, utrzymuje się nadal (1959).

Cyperus Houghtonii Torrey

Zawleczony (prawdopodobnie ze zbożem amerykańskim) na tereny kolejowe Portu Miejskiego, odkryty został w roku 1931 przez K. Meyera (Meyer 1932) i na tym stanowisku utrzymuje się nadal. Obecnie, po około 30 latach, rośnie tam kilkanaście owocujących kepek (1958—59).

V. NOWE STANOWISKA RZADKICH GATUNKÓW

Corispermum intermedium Schweigg.

Ze Śląska podany po raz pierwszy z okolicy Mysłowic (Schube 1911), następnie znaleziony na terenie portu rzecznego w Koźlu (Schube 1926), na terenach kolejowych w Kędzierzynie (Schube 1927), Nowej Soli oraz na dworcach w Chorzowie (Schube 1930) i Opolu (Schalow 1931). We Wrocławiu znaleziony został przed Brochowem (Schube 1926). Jeden okaz znalazłem w Porcie Popowice (1959).

Chenopodium botrys L.

Choć od dawna znana z okolic Wrocławia — Kobierzyce, Oborniki Śl. (Fiek 1881), Kąty Wrocławskie (Schube 1903) — z terenu samego miasta podana została dopiero w latach 30-tych: za Różanką (Schalow 1931) i przed Rakowcem (Schalow 1934). Po wojnie rozsiała się tu i ówdzie po gruzach, np. przy pl. Engelsa (1955), przy pl. Słowiańskim (1955—58), przy ul. Kolejowej (1957) i ul. Sienkiewicza, róg ul. Górnickiego (1958) i in.

Salsola ruthenica Iljin

Podawana od dawna pod nazwą *Salsola kali* L. i jako taka po raz pierwszy zaobserwowana we Wrocławiu na Siedlcu, w roku 1895 (Schube 1903), a następnie na Krzykach (Schube 1910—11), koło Brochowa (Schube 1926), na terenach Świebodzkiego Dworca Towarowego oraz stacji Wrocław-Popowice (Meyer 1931), przed Kowalami i za Różanką (Schalow 1931). Po zburzeniu miasta w czasie ostatniej wojny rozsiała się po gruzach i występowała miejscami masowo, np. przy ul. Ślężnej róg ul. Dyrekcyjnej, przy ul. Adama Próchnika róg ul. Szczęśliwej (1956—58). Ponadto pojedyncze okazy znajdowałem na gruzach przy ul. Nowej (1956), Słonecznej (1957) i Zachodniej (1958).

Oznaczenie tego gatunku zawdzięczam życzliwej pomocy Pana Prof. Dra Józefa Mądalskiego.

Amaranthus albus L.

Na Śląsku stwierdzony po raz pierwszy po I wojnie światowej we Wrocławiu, Opolu i Koźlu (Schube 1925); następnie znajdowano go zarówno

we Wrocławiu, jak i w innych miastach Śląska (głównie na terenach kolejowych): w Opolu (Schube 1927), Raciborzu (Schube 1928), Chorzowie i Kędzierzynie (Schube 1930), Gliwicach (Schalow 1931) i in. We Wrocławiu podawany był z okolicy Portu Popowice i z końca ul. Gajowej (Schube 1925), z Portu Miejskiego i Świebodzkiego Dworca Towarowego (Schube 1929), Krzyków i ul. Bolesława Krzywoustego (Schube 1930). Gatunek ten występował również dość licznie na prawie wszystkich dworcach (Meyer 1931). Po ostatniej wojnie stał się w mieście jednym z pospolitych gatunków rosnących na gruzowiskach. Liczne jego stanowiska podaje S. Marek (1958). Sam obserwowałem go w latach 1955—59 na gruzach, terenach kolejowych i śmietniskach, niemal we wszystkich dzielnicach miasta.

Amaranthus blitoides S. Wats.

Jako gatunek nowy dla flory Śląska odkryty został we Wrocławiu w roku 1930 (Schalow 1931), na śmietniku za Parkiem Południowym. Obecnie występuje tu i ówdzie na miejscach ruderalnych: pod płotem, obok składu węgla przy ul. Hubskiej (1958), na terenie dworca towarowego w Brochowie i na śmietniku przy ul. Bolesława Krzywoustego (1959).

Amaranthus hybridus L.

Ten niedawny przybysz z Ameryki tropikalnej, bardzo zbliżony do najpospolitszego u nas szarlatu — *A. retroflexus* L. — notowany był we Wrocławiu (jako *A. hybridus* L. ssp. *hypochondriacus* (L.) Thell. var. *chlorostachys* Thell.) na Rakowcu i za Parkiem Południowym (Schalow 1931) oraz na Świebodzkim Dworcu Towarowym (Meyer 1932). Po wojnie zadomowił się na gruzach i występował miejscami masowo, jak np. przy pl. Słowiańskim (1955), ul. Kościuszki (1955), pl. Engelsa (1956—57), ul. Wielkiego Księcia Witolda (1958), al. Słowackiego (1959) oraz jako chwast na polach uprawnych w okolicy Wrocławia.

Herniarnia hirsuta L.

Najbliższe Wrocławia stanowiska podawane były z okolicy Brzegu i Opola (Schube 1903) oraz z rejonu Bolesławca (Tymrakiewicz 1952). We Wrocławiu znaleziony został na Rakowcu (Schalow 1931). Kilka okazów znalazłem na gruzach na dwu stanowiskach: przy ul. Karasia i przy ul. Kwaśnej (1957).

Sisymbrium orientale L.

Na Śląsku występował w rejonie Legnicy (Schube 1903, Meyer 1933), Zielonej Góry (Schube 1916) i w Gliwicach (Schube 1930). We Wrocławiu pojawił się już w roku 1877 (Fiek 1881) — za szpitalem Św. Trójcy — później znaleziono go na Krzykach (Schube 1912, 1913), koło Portu Popowice

(Schube 1925), na Głównym Dworcu Towarowym (Meyer 1931), za Parkiem Południowym (Schalow 1932) i w Porcie Miejskim (Schalow 1934).

Jedyne stanowisko tego gatunku znalazłem na wysypisku śmieci przy ul. Bolesława Krzywoustego (1958).

Conringia orientalis (L.) Andrz.

We Wrocławiu spotykany był na Oławskim Przedmieściu (Schube 1904), na Krzykach (Schube 1913, Schalow 1931) i na terenie dworca towarowego Nadodrze (Meyer 1931). Pojedyncze tylko okazy znalazłem na terenie Portu Popowice oraz na wysypisku śmieci na Tarnogaju (1959).

Brassica juncea (L.) Czern.

We Wrocławiu znajdowana dotąd: w Wojszycach (Schalow 1931), na Świebodzkim Dworcu Towarowym (Meyer 1931), na Rakowcu i przy ul. Braniborskiej (Schalow 1932), na Biskupinie (Schalow 1933) i w Porcie Miejskim (Schalow 1934). Jedyny okaz znalazłem na gruzach przy moście Grunwaldzkim w roku 1955.

Erucastrum gallicum (Willd.) O. E. Schultz

Gatunek notowany we Wrocławiu na Różance (Schube 1903) i na terenach kolejowych dworców: Brochów i Nadodrze (Meyer 1931). Jedyny okaz znalazłem na pl. Grunwaldzkim, na gruzach u wylotu ul. Pasteura (1955).

Diplotaxis tenuifolia (Juslen) DC.

Z terenu Wrocławia podany jeszcze przez Fieka (1881) — obok wieży wodociągowej przy ul. Na Grobli oraz przy ul. Bolesława Krzywoustego — odnaleziony został dopiero w 1930 roku za Różanką (Schalow 1931), a następnie na terenach kolejowych stacji Wrocław—Kuźniki i Muchobór Mały (Meyer 1931) oraz na dworcach towarowych: Świebodzkim i Nadodrze (Meyer 1933). Obecnie we Wrocławiu rzadki; przed kilku laty znalazłem dość liczne, obecnie zniszczone stanowisko na gruzach przy ul. Kniaziewiczza (kilkadziesiąt okazów), a ostatnio kilka okazów na terenach Portu Miejskiego i Portu Popowice (1959).

Lobularia maritima (L.) Desv. (*Alyssum maritimum* Lam.)

Roślina ozdobna, czasem dziczejąca, lecz rzadko notowana. We Wrocławiu zauważona w roku 1883 (Schube 1903), 50 lat później podana została z Biskupina (Schalow 1932) i z terenu Świebodzkiego Dworca Towarowego (Meyer 1936). Sam obserwowałem ją na gruzach przy ul. Mazowieckiej (1956) i ul. Krakowskiej (1958).

Lepidium latifolium L.

Na Śląsku zauważona była najpierw w Otmuchowie (Fiek 1881), a następnie we Wrocławiu, za Parkiem Południowym (Schalow 1931). Duże jej stanowisko, liczące kilkadziesiąt okazów, znalazłem na wysypisku śmieci przy ul. Bolesława Krzywoustego (1958—59).

Lepidium densiflorum Schrad.

Przed wojną podawana z licznych miejscowości Dolnego i Górnego Śląska (Schube, Schalow, Meyer), we Wrocławiu znaleziona została w Karłowicach (Schube 1919), Osobowicach (Schube 1925), przed Laskiem Strachocińskim (Schalow 1932) i na torze kolejowym między Czechnicą a Katowicami (Meyer 1936). Po wojnie stała się pospolitą rośliną wrocławskich gruzów, zarówno w śródmieściu (Marek 1958), jak i na peryferiach np. na wysypiskach gruzów przy ul. Chełmońskiego (1956), Kwidzyńskiej (1958), Krzywoustego (1958); obserwowałem ją również na terenach kolejowych np. na Świebodzińskim Dworcu Towarowym, koło stacji Wrocław—Popowice (1958) i na wielu innych stanowiskach.

Lepidium virginicum L.

We Wrocławiu stwierdzona już w latach 80-tych ubiegłego stulecia (Hegi), znaleziona została później koło Karłowic i Osobowic (Schube 1925) i na terenie Portu Miejskiego (Meyer 1936). Obecnie we Wrocławiu rzadka, występowała na gruzach obok placu targowego przy ul. Krowiej (1956), przy ul. Poznańskiej róg ul. Zachodniej (1957—58) oraz na torze kolejowym za Czechnicą (leg. Z. Puławska 1958).

Bunias orientalis L.

Występował we Wrocławiu: w Popowicach (Fiek 1881), w rejonie obecnej ul. Przodowników Pracy (Schube 1915) i za Rakowcem (Schalow 1931). Stanowiska obecne: w obrębie kompleksu gruzów przy ul. Borowskiej róg ul. Kamiennej (1956—57), na nasypach kolejowych za gazownią na Tarnogaju (1958) i obok stacji Wrocław—Mikołajów (1958—59), licznie na terenie dworca towarowego w Brochowie, koło stacji Wrocław—Sołtysowice (1959) i nad brzegiem kanału przeciwpowodziowego na terenach służy Zacisze (1958), pojedynczo zaś na terenach dworców towarowych Głównego i Nadodrza (1958).

Reseda alba L.

Rzadka roślina śródziemnomorska, obserwowana dotąd w Poznaniu (Krawiecowa 1951), Zielonej Górze (Schube 1913) i Bogacicach pow. Oleśnica (Schube 1912), we Wrocławiu znaleziona została w roku 1934

koło hali targowej (Meyer 1935). Kilka okazów znalazłem na wysypisku gruzów przy ul. Olsztyńskiej (1958).

Lotus siliculosus L.

Wielokrotnie notowana w rejonie czarnych ziem śląskich, na południe od linii Wrocław—Leśnica—Oława. We Wrocławiu została zebrana przed stu kilkudziesięciu laty na Grabiszynku, przez autora pierwszej flory Śląska—Mattuschkę (Schube 1930a). Dwa nowe stanowiska znalazłem na terenach kolejowych, na trawiastych płatach pomiędzy torami: przed Dworcem Świebodzkim i u wylotu ulicy Spżowej (1958).

Epilobium collinum Gmel.

Najbliższe Wrocławia stanowiska podane były z Chrzastowej Wielkiej i Pietrzykowic pow. Wrocław (Schube 1903). Na terenie miasta zauważono ją w sąsiedztwie hali targowej (Meyer 1935) i na Głównym Dworcu Towarowym (Meyer 1931). Nowe stanowisko (kilka okazów) znalazłem na terenie Świebodzkiego Dworca Towarowego (1958).

Oenothera hungarica Borb. (*Oe. Bauri* Boedijn)

Według Rennera (1942) gatunek ten zebrany został we Wrocławiu w latach 1931 i 1934 przez K. Meyera oraz w roku 1938 przez E. Schalowa, lecz, niestety, bez dokładnego określenia stanowisk (nie zachowały się również materiały zielnikowe). Występuje obecnie we Wrocławiu w trzech głównych skupieniach: koło magazynów kolejowych na Głównym Dworcu Towarowym, na terenach kolejowych Portu Miejskiego i na nasypach kolejowych w pobliżu stacji Wrocław—Mikołajów (koło mostu kolejowego nad ul. Robotniczą), a także na gruzach przy ul. Zachodniej róg ul. Poznańskiej (1958—59).

Oenothera rubricaulis Klebahn

Według Rennera (1942) roślinę tę zebrał we Wrocławiu Emil Schalow w roku 1938. Występuje obecnie licznie na terenach kolejowych: dworce towarowe — Brochów, Główny i Świebodzki, pojedynczo na Nadodrze, przed stacją kolejową Wrocław—Klecina, przed Muchoborem Wielkim oraz na gruzach przy ul. Zachodniej i w sąsiedztwie Ogrodu Botanicznego — ul. Kanonia i Świętokrzyska (1958—59).

Oenothera silesiaca Renner

Poza stanowiskami odkrytymi we Wrocławiu w ubiegłym roku (Rostański 1959) znalazłem dwa dalsze: na terenie Świebodzkiego Dworca Towarowego (około 30 okazów) oraz za Brochowem, przy torze kolejowym, skracającym w kierunku Czechnicy (kilkadziesiąt okazów) (1959).

Sideritis montana L.

We Wrocławiu znaleziony po raz pierwszy w roku 1930, na terenie Głównego Dworca Towarowego (Meyer, Schalow 1931), a w następnych latach na Świebodzkim Dworcu Towarowym (Schalow 1932, Meyer 1933). W ubiegłym roku znalazłem szereg okazów na terenach dworców towarowych: Świebodzkiego i Nadodrza, jak również przy torze kolejowym na Krzykach (1958).

Galeopsis angustifolia Ehrh.

Obserwowany na terenach kolejowych licznych miejscowości Śląska, np. w Otmuchowie (Schube 1909), Prudniku (Schube 1912 — obecnie nadal wg informacji Doc. Dr A. Krawiecowej — 1957), Strzelinie (Schube 1930), Opolu (Schalow 1931), Legnicy (Schalow 1932) i innych. We Wrocławiu występował w Brochowie (Schube 1928) i Muchoborze Małym (Schube 1929). Obecnie występuje miejscami masowo, pomiędzy torami kolejowymi: na terenach Dworca Nadodrza, koło magazynów na Świebodzkim Dworcu Towarowym (1958), koło parowozowni za Dworcem Głównym (1959).

Chrysanthemum segetum L.

We Wrocławiu spotykany był sporadycznie na Karłowicach (Schube 1903) i na Świebodzkim Dworcu Towarowym (Schalow 1931). Jeden silnie rozrośnięty okaz znalazłem w roku 1957 na gruzach przy ul. Świętokrzyskiej.

Artemisia annua L.

We Wrocławiu spotykana dawniej na śmietniskach: na Biskupinie (Schalow 1931), Rakowcu (Schalow 1932) i za Parkiem Południowym (Schalow 1933). Obecnie jest stałym chwastem w Ogrodzie Botanicznym, skąd przeniosła się na pobliskie gruzy przy ul. Sienkiewicza i ul. Świętokrzyskiej (1956—59). Znalazłem ją również na wysypisku śmieci na Tarnogaju (1958—59).

Artemisia dracunculus L.

Na Śląsku rzadko zdziczała; została dotąd podana z Zielonej Góry (Schube 1903) oraz z Kątów Wrocławskich (Schalow 1934). W rejonie Wrocławia znaleziona w Bielanych Wrocławskich (Schube 1907). We Wrocławiu występuje często przy płotach ogródków działkowych. Ponadto zdziczała obserwowane na nieużytkach przy ul. Grabiszyńskiej róg ul. Silnej, przy ul. Oporowskiej (1957), Bolkowskiej (1958), w pobliżu gazowni na Tarnogaju (1958) i przy torze kolejowym na Karłowicach (1959).

Ambrosia artemisiifolia L.

Roślina północnoamerykańska, od 100 lat zawlekana do Europy ze zbożem importowanym z Ameryki. Na Śląsku notowana była w okolicach Opola i Lwówka Śl. (1883), Szprotawy (1894), Zielonej Góry (1896), Bolesławca (1898) — (Schube 1903) i koło Pszczyny (Schube 1927). W sierpniu 1958 r. obserwowałem jej liczne stanowisko w Krzystkowicach pow. Lubsko (na polu uprawnym, ok. 500 m na północ od mostu kolejowego). W rejonie Wrocławia obserwowana była koło Brochowa w roku 1892 (Schube 1903) oraz na nowych terenach Miejskiego Ogrodu Szkolnego (Schube 1908). Rojedyncze okazy znajdowałem przy torach kolejowych na Krzykach i w pobliżu stacji Wrocław—Gądów (1958).

Iva xanthiifolia (Fresen) Nutt.

Przed wojną podana z terenu Świebodzkiego Dworca Towarowego (Meyer 1932); obecnie występuje licznie na południowym krańcu dworca towarowego w Brochowie (1959). Kilka okazów znalazłem również przy torze kolejowym koło stacji Wrocław—Popowice (1958). Po wojnie znaleziona została w roku 1955 w Poznaniu (Urbański 1958), szereg jej stanowisk podano z południowej Polski (Karczmarz i Kuc 1957).

Cynodon dactylon L.

Jako gatunek nowy dla flory Śląska pojawił się we Wrocławiu w roku 1928 przed Psim Polem i na pagórku u wylotu ul. Raclawickiej (Schube 1929). W następnych latach notowany był przed Ołtaszynem i Wojszycami (Schube 1930), na śmietniku na Rakowcu (Schalow 1931), przy ul. Braniborskiej (Schalow 1933) oraz w Porcie Miejskim (Schalow 1934, Meyer 1936). Nowe stanowisko odnalazłem na łące (pastwisku) za Parkiem Południowym (1959).

Z Zakładu Morfologii i Systematyki Roślin Uniwersytetu Wrocławskiego

LITERATURA

1. Fagasiewicz L. 1956. Notatki florystyczne. *Fragm. Flor. Geobot.* 2 (2): 20—23.
2. Fiek E. 1881. *Flora von Schlesien, preussischen und österreichischen Anteils.* Breslau.
3. *Flora polska.* 1959. T. VIII. Cz. V. pod redakcją W. Szafera i B. Pawłowskiego. Warszawa, PWN.
4. Hegi G. 1906—1931. *Illustrierte Flora von Mitteleuropa.* München.

5. Karczmarz K., Kuc M. 1958. Nowe stanowiska *Iva xanthiifolia* Nutt. (*Cyclachaena xanthiifolia* Fresen) w Polsce. Ann. UMCS Lublin Sect. C 12 (3): 25—31.
6. Kornaś J. 1949. Niektóre interesujące rośliny synantropijne zebrane w okolicach Krakowa i Miechowa. Acta Soc. Bot. Pol. 20: 119—124.
7. Kornaś J. 1954. Niektóre interesujące rośliny synantropijne znalezione w południowej Polsce w latach 1939—1952. Fragm. Flor. Geobot. 1 (1): 32—41.
8. Krawiecowa A. 1951. Analiza geograficzna flory synantropijnej miasta Poznania. Prace Kom. Biol. Pozn. Tow. Przyj. Nauk 13 (1): 1—132.
9. Majewskij P. F. 1954. Flora sriedniej połosy jewropiejskoj czasti SSSR. Moskwa—Leningrad.
10. Marek S. 1954. Cechy morfologiczne i anatomiczne owoców rodzajów *Polygonum* L. i *Rumex* L. oraz klucze do ich oznaczania. Monogr. Bot. 2: 77—162.
11. Marek S. 1958. O kilku rzadszych roślinach z terenu Wrocławia. Fragm. Flor. Geobot. 4 (1—2): 121—123.
12. Meyer K. 1931. Die Pflanzenwelt der Breslauer Güterbahnhöfe im Jahre 1930. 103 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur. (1930): 95—115.
13. Meyer K. 1932. Über gegenwärtigen Stand der Bahnhoffloristik in Schlesien. 104 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1931): 76—91.
14. Meyer K. 1933. Neue schlesische Adventivpflanzen. 105 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1932): 141—154.
15. Meyer K. 1935. Neue Fremdpflanzen in Schlesien. 107 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1934): 45—51.
16. Meyer K. 1936. Neue Fremdpflanzen Schlesiens. 108 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1935): 81—88.
17. Renner O. 1938. Alte und neue Oenotheren in Norddeutschland. Fedde's Repert. Spec. Nov. Beih. 100: 94—105.
18. Renner O. 1942. Europäische Wildarten von *Oenothera*. Ber. Dtsch. Bot. Ges. 60: 448—466.
19. Rospond S. 1951. Słownik nazw geograficznych Polski Zachodniej i Północnej. Cz. II. Wrocław—Warszawa.
20. Rostański K. 1959. O występowaniu *Oenothera silesiaca* Renner na Dolnym Śląsku. Fragm. Flor. Geobot. 5 (1): 3—6.
21. Schalow E. 1931. Ergebnisse der schlesischen Phanerogamenforschung im Jahre 1930. 103 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur. (1930): 116—132.
22. Schalow E. 1932. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1931. 104 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1931): 92—112.
23. Schalow E. 1933. Ergebnisse der schlesischen Phanerogamenforschung im Jahre 1932. 105 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1932): 154—173.
24. Schalow E. 1934—1936. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1933, 1934, 1935. Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur. 106 (1933): 140—156, 107 (1934): 55—70, 108 (1935): 66—81.
25. Scholz H. 1957. Die Trümmerflora Berlins. Natur und Heimat. Heft 17: 344—348.
26. Schube T. 1903. Die Verbreitung der Gefäßpflanzen in Schlesien preussischen und österreichischen Anteils. Festgabe d. Schles. Gesellschaft f. vaterl. Cultur. Breslau.
27. Schube T. 1906—1930. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917 und 1918, 1919—1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929. Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur: 83 (1905): 75—95, 84 (1906): 68—89, 85 (1907): 46—62, 86 (1908): 48—66, 87 (1909): 49—73, 88 (1910): 88—104, 89 (1911): 57—70, 90 (1912): 92—103, 91 (1913): 133—155, 92 (1914): 43—61, 93 (1915): 35—45, 94 (1916): 27—41, 96 (1918): 5—11, 97 (1919—1924): 75—81, 98 (1925): 9—15, 99 (1926): 24—30, 100 (1927): 30—37, 101 (1928): 88—96, 102 (1929): 72—81.

28. Schube T. 1930a. Das Herbar des Grafen Mattuschka. 102 Jahres-Ber. d. Schles. Ges. f. vaterl. Cultur (1929): 66—72.
29. Stankow S. S., Taliew W. I. 1957. Opriedielitel wysszich rastienij jewropejskoj czasti SSSR. Moskwa.
30. Szafer W., Kulczyński S., Pawłowski B. 1953. Rośliny polskie. Warszawa, PWN.
31. Szata roślinna Polski. 1959. T. I i II pod red. W. Szafera. Warszawa.
32. Tymrakiewicz W., 1952. Chwasty pól uprawnych Dolnego Śląska. PAU. Prace Rolniczo-Leśne 72: 1—127.
33. Urbański J. 1958. Materiały do znajomości flory synantropijnej miasta Poznania. Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią. 4: 245—251.

SUMMARY

In the present paper a list of 55 interesting synanthropic species is given. The following are new for the flora of Poland: *Rumex odontocarpus* Sandor, *Salsola collina* Pall., *Verbascum orientale* M. B. and *Artemisia Sieversiana* Willd. They were probably introduced by train carriages from Russia. Four other species are new for the flora of Silesia and 12 are new for the flora of Wrocław; the rest was found in new localities.

Botanical Institute of the University, Wrocław